

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiae Speculativae Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatae Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Caput XII. De Adoratione Christi, Et Cvltv Imaginvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

406. Quapropter ipse Card. de Lugo, secutus Basilium Pontium, docet, Christum quā hominem esse Filium Naturalem Dei, non quidem in sensu quo reduplicatio cadit supra humanitatem, sed quatenus cadit supra suppositum, quia ut Homo non solum dicit Naturam, sed etiam hypostasim, quā cum in Christo sit Filiatio aeterna, iam Christus ut Homo includit Filiationem naturalem; & sic ut homo est Filius Naturalis.

407. Ceterum negat Lugo, Christum quā hominem esse Filium totius Trinitatis, prout dixerat Adrianus Papa, pro quo affert magnam antiquorum auctoritatem. Infert deinde ulterius, quod si Persona Patris vel Spiritus Sancti assumeret humanitatem, quod inquam, ille homo non esset filius naturalis Dei, quia non haberet Filiationem Verbi, quā sola potest verificare denominationem Filij Naturalis Dei. Nihilominus de tali Persona concedit Lugo, quod esset haeres, quia latius patet, esse Haerem, quā esse Filium Naturalem.

408. Mihi tamen per hanc ultima videtur aperiri via conciliandi Lugonem cum Suarezio.

Si enim illa Persona constans Paternitate, esset haeres Dei (sicut revera esset) non esset Haeres extraneus, quia, ut concedit ipse Lugo, non esset Persona extranea. Ulterius, si est haeres, & non extraneus, hoc ipso est Filius: omnis enim haeres non Filius, est haeres extraneus. Atqui non esset filius adoptivus, ut patet ex supra dictis. Ergo à primo ad ultimum esset Filius Naturalis Dei.

Censeo itaque, dicendum esse, quod tō Filius Naturalis dupliciter sumi possit. Primo strictissime, intelligendo nimirum illum solum, qui est genitus in similitudinem Naturae: & hoc sensu Christus quā homo, non est Filius Naturalis totius Trinitatis; & hoc concedendum est Lugoni, neque id negaret Suarez. Secundo modo, minus strictè, sed tamen etiam in sensu Theologico proprio, potest dici filius naturalis ille, qui est haeres non per Gratiā & favorem accidentalem, sed per substantiam suam, & sic erit vera sententia Suarezij, & salvabitur auctoritas Adriani: sed hoc genus filiationis non potest reperiri in humanis.

CAPUT XII.

DE ADORATIONE CHRISTI ET CULTU IMAGINUM.

CONTROVERSIA I.

Quid sit Adoratio in genere.

409. **D**efinitur communiter ex S. Damasceno: animi cedentis, submissi, atque humilis significatio. Vnde infertur primò, adorationem non exhiberi nisi Superiori, quidquid sit, an honor & cultus possit aequali, vel etiam inferiori exhiberi, de quo dicam in tr. 1. de Just.

Infertur 2. Adorationem non tantum Deo & Sanctis exhiberi posse, sed etiam Personis profanis, ut Imperatori, Regibus, Principibus, quod ex historiis S. Scripturae frequenter apparet. Verum omiſſa pro nunc adoratione civili & politica, sermo deinceps erit de Adoratione Sacra.

410. Dividitur in Latriam, Duliā, & Hyperduliā. Latria, prout nunc à tota Ecclesia sumitur (nam antehac servitute in genere significabat) significat specialem adorationem, soli Deo convenientem ratione supremæ & infinitæ Excellentiae. Dulia veò significat cultum seu adorationem quæ exhibetur Sanctis Dei amicis quā talibus. Quia autem inter hos eminet Beatissi-

ma Virgo Titulo Maternitatis, ideo illi specialis cultus respondet, & est Hyperdulia.

411. Queritur 1. An hæ tres species conveniant univocè vel æquivocè. R. Ex communi contra Vasquez, convenire univocè, hoc est, non merè æquivocè, (quidquid sit, an & quomodo Univocatio & Analogia opponantur) Ratio est; quia illæ tres species adorationis seu cultus non conveniunt solo nomine, sed Re, & in aliqua ratione communi abstracta: nimirum; esse Testimonium animi submissi, respectu Excellentiae alterius, præscindendo, quanta sit illa respectiva submissio, & ille excessus Excellentiae.

412. Queritur 2. An illud signum, quo quis testatur Excellentiam illius quem adorat, debeat necessariò esse signum externum & corporeum ac sensibile, vel an possit etiam consistere in actu quodam spiritali & interno. P. Vasquez acerrimè contendit, Adorationem significare tale signum externum: vnde infert, Angelos non posse propriè Deum Adorare. Tota lis hæc est

X x x 2

de

de nomine Adorationis : certum enim est, quòd ad solum cultum externum significandum imponi poterit hæc vox *Adoratio*. Certum etiam est, potuisse imponi ad significandum aliquem cultum internum, illum nempe quem Vasquez putat esse solum impropriad Adorationem. Quartio ergo superest, quam significationem defacto sortita sit.

Dicendum est cum communissima sententia, à qua non est in modo loquendi recedendum, posse Adorationem propriè dictà consistere in actu interno, seu in signo spiritali. Probat. Sicut signa externa v.g. Genuflexio, lateris sinistri occupatio, depositio pilei, ex hominum institutione sunt quedam protellationes Submissionis, ita postfer Respublica Angelica constituere tale signum spirituale, v.g. vt Inferior accedens ad alterum taliter se collocaret, talem actum gaudij vel gratulationis eliceret. Imò ipsa voluntas manifestativa internæ Submissionis, poterit dici adoratio, quia est signum non quidem ad placitum, sed Naturale, liberè tamen productum, internæ Submissionis.

413. Queritur 3. An signum adorationis debeat esse tale, quod non tantum significet animi demissionem illi quem adoramus, sed etiam alijs, adeoque sit publica approbatione impositum ad talem animum significandum, sicut sacrificium debet esse signum publicè auctoritate institutum, ad significandum dominium vitæ & mortis. Afirmat Card. de Lugo. Negat Arriaga & VVadignus.

Censeo, esse faciendum discrimen inter Personas quas adoramus, hoc est, inter Deum & creaturas. Discrimen autem fundatur in hoc, quòd Deus intuetur cor & animum nostrum, etiam nobis invitis, adeoque respectu Dei, & in ordine ad illi soli manifestandam animi demissionem, existimo ineptè adhiberi signum aliquod significativum nostræ internæ demissionis : sicut, si inter homines nullum esset possibile secretum cordis, & unusquisque posset animum alterius etiam ipso invito intueri, vti que ineptum esset velle instituire voces ad significandum animum.

Itaque quando Deum adoramus signis externis, censeo cum Lugone, talem adorationem, vt sit propriè dicta adoratio, debere fieri per signum aptum ad significandum alijs videntibus animi demissionem. Neque refert, quòd defacto sæpè illis vtamur, quando nemo nos videt : quia tunc volumus, quantum in nobis est, omnibus alijs talem animum testari : sicut etiam vocaliter Deo loquimur etiam nemine alio audiente : ad quam tamen orationem necesse est nos vti vocibus publicè impositione habentibus vim significandi : nec satis esset, si vellem ipsè mihi voces fingere ad hoc ipsum significandum, quod significant voces Breviarij aut Missalis : tunc enim non diceret vocaliter orare id quod oramus in Breviario. hoc enim si liceret, posset quis sibi fingere voces, quarum vna significaret ferè totum quod

significat Oratio Dominica, sicut Chineses hoc vocabulo expriment, quod nos longè perinde vt absolvimus, & sic posset quis vti brevissimis Canonis. hoc inquam est contra sententiam communem.

Vnde non malè dixit Lugo, quòd adorationem transtrahitur Arriaga, ridiculum esse dicere, quòd libitum nostrum possumus quodcumque signum assumere ad adorandum Deum, v.g. crepusculum, gitorum, vel risum, vel excreationem, vel saltum : nam ineptè dicerem : *Domine, vbi tuum missum tibi esse signum meæ Submissionis*. Adoratio enim servit tale signum, si etiam absque respectu Deo est animus noster : Hinc noli DD. putarunt respectu Dei & Angelorum adorationem posse consummari interius per solum voluntatem se in omnibus submittendi, absque signo : & hanc voluntatem fatetur Lugo n. 13 posse vocari Adorationem.

414. Quoad alios verò, quibus animus noster non est apertus sicut Deo, sed occultus potest, censeo posse fieri adorationem signo significante nisi illi qui adoratur, adeoque non esse necesse, vt sit publicè auctoritate institutum, sed posse institui privatè duorum conventuum. Ratio est, quia vt fatetur Lugo n. 19. Adoratio potest fieri solo sermone, absque alio ceremonio atqui possunt duo inter se convenire tam in scriptura quàm in sermone, vt hoc vel illud non referatur ab alterutro erga alterum, nisi ad id significandi hoc vel illud pro quo significando adhibetur : sic videmus Principes habentes certos characteres non nisi vni vel alteri nobis, quibus scribunt : ergo etiam ad significandum animi demissionem hoc fieri posset.

415. Queritur 4. In quonam differt Adoratio ab Humiliatione. R. Differre in hoc, quòd Adorationis virtus, sit virtus ad elevandum, Humilitatis Virtus non item ; & ideo Humilitas reducit ad Temperantiam, Adoratio ad sollicitudinem, tanquam pars prelativa illius. Insuper Humilitas præcise attendit honestatem de non tribuendo sibi plus quàm sibi conveniat, & consequenter in non extollendo se supra alios. vt verò Adoratio attendit honestatem in tribuendo alijs quod ipsis convenit, agnoscendo illorum supra se excellentiam & eminentiam, & volendo se respectu illorum collocare inferius. Vnde plus est adorare, quàm præcise se humiliare, obcer adoratio humilitatem aliquo modo vel presupponat, vel etiam includat, saltem respectu ad illum quem adoramus.

CONTROVERSIA II

Vtrum Christus vt Homo Adorari possit cultu Latrice.

416. DE fide est, hunc hominem, seu hanc personam, quæ est Christus, adorari cultu Latrice. Jo. 5. *Et omnes honorificent Filium, qui honorificant*

honorificant Patrem. 16. 15. *Mihi curabitur omne genu* : quem locum exponit de Christo S. Paulus ad Rom. 14. & ad Philipp. 2. & Jo. 20. Thomas adorans dicit: *Dominus meus & Deus meus.*

Controversia restat inter Scholasticos, an & quo sensu Christus ut Homo adorari possit cultu latriæ. Non est autem quaestio, utrum Humanitas sit ratio & fundamentum, propter quod conveniat Christo talis adoratio, cum certum sit, solum divinitatem esse hoc fundamentum. sed quaestio est, utrum Persona Christi ita adoretur Latriâ, ut illa adoratio terminetur etiam ad ipsam Humanitatem, non minus quam ad Verbum, adeoque Christus ut Homo non merè adorari dicatur per communicationem Idiomatum, sed ita ut Humanitas sit saltem partialiter illa res & terminus qui adoratur cultu latriæ. Ratio dubitandi est, quia Latriâ non debetur nisi Deo: Humanitas non est Deus. Ergo &c.

417. Propter hanc dubitandi rationem aliqui antiquiores dixerunt, Humanitatem Christi non coadorari cum Verbo, nisi Latriâ imperfectiore. Recentiores tamen communis est sententia, eadem supremâ adoratione, quâ adoratur Verbum Incarnatum, ita adorari hunc hominem Christum, ut coadoretur humanitas, & ad hanc etiam illa adoratio terminetur.

Ad hanc Assertionem probandam adduci solent varia SS. PP. Testimonia, circa quæ bene observat P. VVadingus, quod quidem Patrum mens & intentio non fuerit definire, eandem indivisibilem adorationem æquè immediatè terminari tam ad Verbum quam ad Humanitatem, & esse utriusque adorationem absolutam, & non tantum respectivam Humanitatis, quia illi Patres toti erant intenti refutando errori Nestorij & asserturum, qui ne quidem admittent per communicationem idiomatum adorari Christum Hominem, quia ponebant duas Personas; Nihilominus tamen ex verbis illorum satis clarè colligitur, eos rem ipsam concepisse, sicut asserit communis sententia. Dabimus aliquorum verba.

S. Augustinus in ps. 98. Nemo, inquit, carnem Christi manducat, nisi prius adoraverit. S. Damascenus l. 3. c. 8. dicit, nos carnem Christi non adorare ut puram carnem, sed ut unitam Divinitati. S. Chrysostomus hom. 5. in Ep. ad Hebr. Reverâ, inquit, magnum & admirabile & stupore plenum est, carnem nostram sursum sedere, & adorari ab Angelis & Archangelis. & hom. 3. exponit de Christo secundum carnem illa verba: Et adorent eum omnes Angeli ejus.

S. Augustinus iterum serm. 98. de Verbis Domini, cum sibi pro parte hæreticorum objecisset, quasi creaturam adoremus cultu latriæ; respondet: [Ego dominicam carnem, imò perfectam in Christo Humanitatem propterea adoro, quod à Divinitate suscepta, atque Deitati unita est, ut non alium atque alium (sicut volebant Nestoriani) sed unum, eundemque Deum & hominem Dei Filium consueat.] Ecce! ait, se unitate seu

identitate adorationis confiteri Unitatem seu Identitatem Personæ.

418. Conclusionem probavit vel declaravit S. Epiphanius exemplo, quo etiam alij deinde vsi sunt. Sicut enim purpura Regis coadoratur, dum ipse Rex adoratur, ita etiam Humanitas coadoratur, dum Persona Christi adoratur. Ceterum hoc exemplum declarat quidem, Humanitatem aliquo modo adorari, dum adoratur Christus, non tamen probat adorari adoratione absoluta, sed tantum respectivâ, sicut vestis Regis, quatenus adoratio Regis virtualiter æquivaleret duplici adorationi, vni quâ Rex absolute adoratur propter suam excellentiam, alteri verò, quâ adoraretur Purpura, si separata à Rege proponeretur, propter respectum ad Regem; quæ tamen adoratio respectiva est longè inferioris ordinis, quam adoratio absoluta, ut dicitur.

419. Meliori exemplo vsus est S. Cyrillus, scilicet, Humanitatem adorari in Christo adorato Verbo, sicut adorato homine propter excellentiam animæ, coadoratur adoratione absoluta etiam Corpus. Hinc autem desumi potest ratio à priori Conclusionis, scilicet, quod quando adoratur aliquod totum physicum, tunc eadem adoratione adoratur non solum id cui inest excellentia, sed etiam ceteræ partes coadorentur: atqui Humanitas est pars Christi, ergo hoc adorato etiam illa coadoratur.

Contra hoc exemplum, ipsamque Rationem, acriter insurgit Arriaga, existimans falli Doctores, qui hucusque de hoc puncto scripserunt, dum sibi persuadent, se huiusmodi exemplo & ratione quaestionem ex integro expedivisse. Nam imprimis ex adoratione externa secundum se sumpta, non possumus colligere, humanitatem Christi adorari potius Latriâ quam Dulciâ, quia genuflexio, osculum &c. sunt signa ex se indifferentia, ut procedant ab interna adoratione Latriæ vel Dulciæ; nam & Sanctis, imò & Regibus genua flectimus, vestes osculamur &c. sunt ergo signa æquivoca, significantia internum cultum illum, qui huic personæ debetur, cui exhibentur. Vnde sicut Adoratio Christi habentis vestem, est coadoratio vestis, sed inferioris ordinis, & non absoluta, sed tantum respectiva, ita dici posset, adorato Verbo Latriâ, coadorari humanitatem Dulciâ, & utriusque adorationis signum esse eandem Genuflexionem.

Quod si loquamur de Adoratione interna, à qua illa externa accipit denominationem Latriæ, inquit, Arriaga, videri implicantiam in terminis, illam interiorem esse æqualem respectu Humanitatis Christi ac respectu Verbi. Nam iudicium interius quo ego judico, humanitatem esse excellentem, non est illud, quo judico Deum esse excellentem, neque possum habere iudicium, quo judicem, Humanitatem esse æquè excellentem ac est Deus, sed judico minorem esse excellentiam Humanitatis, etiam post Unionem ad Verbum, quam sit Excellentia Verbi: ergo

X x x 3

Adoratio

Adoratio externa in ratione Latriæ, non completur respectu humanitatis per iudicium interius de humanitate, sed tantum respectu Verbi.

420. Mihi in hac questione breviter dicendum videtur, cultu Latriæ absolute solum quidem Deum & Divinitatem simpliciter adorari, coadorari tamen etiam omnes partes physicè unitas Divinitati, hoc est: sicut per illam unionem physicam humanitas Deificatur, ita virtute illius unionis ipsa etiam humanitas meretur cultum, nulli puræ creaturæ, hoc est non unitæ Deo, convenientem, qui cultus consequenter erit cultus Latriæ, & coadoratio rei Deificatæ. Itaque ratione Unionis Humanitas eam consequitur dignitatem, ut omni puræ creaturæ, quantumvis nobili, ex omnibus possibilibus, sit anteposenda, & præ illa ac supra illam colenda. Porro cultus Latriæ differt præcipuè à cultu Dulciæ per hoc, quod cultu dulciæ præferamus quidem Sanctos nobis, sed non propterea unum Sanctum alteri. Cultus hyperdulciæ præfert B. Virginem omnibus cæteris puris creaturis, non habentibus dignitatem Matris: cultus Latriæ verò ita se submittit Deo & cuiusque per unionem cum Deo deificato, ut protestetur, illa omnia super omnes creaturas à se efferi: & hoc ipso est cultus soli Deo debitus, quia est Coadoratio per essentiam suam identificata cum Adoratione Dei.

421. Hinc ulterius dicendum est, hanc Coadorationem quantumvis identificatam cum Adoratione Verbi, si tamen formaliter consideretur, esse in modo adorandi inaequalem, ut agnoscit Lugo. Ratio est, quia est Coadoratio, sive, est adoratio Humanitatis, non propter excellentiam illi identificatam, sed propter excellentiam Divinitatis unitam: Verbum verò adoratur propter excellentiam identificatam: sicut ergo perfectius est, esse Divinum per essentiam, quam esse Divinum per Unionem, ita illud meretur modum adorandi formaliter perfectiorem. Et hac ratione conciliantur variae Patrum locutiones.

422. Quæres. An propter hanc diversitatem in modo adorandi, dicendum sit, Humanitatem Christi adorari per accidens, sicut quando quis movet corpus, dicitur per accidens moveri manus propter unionem cum reliquo corpore. In hac questione de nomine placet dicere, quod Humanitas adoretur per se. Ratio est, quia illa adoratio ex intentione adorantis terminatur ad totam personam, & ad omnes ejus partes: sicut ergo, qui aequaliter veller impulsus imprimere omnibus partibus corporis, diceretur manum movere per se, ita & in casu nostro dicitur Humanitas adorari per se.

423. Alia questio hic à nonnullis movetur, an Humanitas Christi prout seorsum considerabilis est, possit à nobis orari pro aliquo beneficio, ut in favorem nostrum aliquid faciat. Negat Suarez, ex fundamento satis debili, nempe quia operationes sunt Suppositorum. ergo Humanitas non potest operari independentem à sup-

posito: ergo sicut suppositum debet operari, etiam ipsum debet orari.

Respondeo tamen affirmative, ut habet proxis fidelium. Ad fundamentum oppositum, facilis est responsio cum Card. de Lugo & Arino, concedendo primam consequentiam, & negando secundam. Nam licet operationes sint suppositorum, quatenus natura operari non possunt, nisi habens suppositum, ipsa tamen Natura est, quæ se per suum liberum arbitrium determinat ad operationem: ergo potest natura operari, et liberè se determinet, esto hoc non possit sine supposito. Ad minimum ergo concedendum est, quod Humanitas Christi poterit in hac via orari ad exercendas huiusmodi liberas actiones hominibus proficias.

424. Major difficultas est, an deus in Cælo triumphans adhuc sic orari possit Humanitas Christi: & hoc etiam affirmo.

Obijci posset ex doctrina Vasquezij, quædam contendit, Christi humanitatem de se ipsa amplius pro nobis in Cælis orare propriè loquendo de Oratione, idque evincere conatur ex his Christi dictis: *Data est mihi omnis potestas in Cælo et in Terra.* Non esset autem data omnis potestas, si adhuc per orationem aliqua impetrare debere. Nemo enim dicitur habere in sua potestate, quod ab alio debet impetrare. Quapropter Vasquezius vult, Scripturam & Patres asserentes Christum in Cælo esse nostrum advocatum, & orare pro nobis, esse intelligendos de oratione impetratoria, quæ rectius vocaretur; *Intercessio* seu *Interplexio*, quia Christus exhibet Patri Cælesti sua merita.

2. Transmissâ hac Vasquezij doctrinâ, quam alij non admittunt, nihil, inde concluditur contra nostram assertionem. Quia potest adhuc humanitas Christi orari, ut per sua merita velis nobis hoc illudvè à Deo conferri: immo poterit orari, ut ostendat suum beneplacitum nobis suæ, aliisque Sanctis, ut pro nobis orent & impetrent à Deo, quod Deus sine intercessione sua concederet.

CONTROVERSIA III

Utrum Humanitas Christi possit Adorari Angelos & Homines.

425. **R**atio dubitandi est, quia humanitas Christi si potest seipsam considerare cum personificatione illorum donorum, quibus Angelos & Homines antecellit: econtra verò potest Angelos & homines considerare ut habentes dona impetratoria sua substantia: ergo sub hac consideratione potest humanitas Christi venerari Angelos & homines, sicut Rex potest adorare Clericum, & econtra Clericus Regem.

426. Negat Arriaga. Affirmat Lugo, & meo iudicio admodum probabiliter. Ut enim probetur, oportet ostendere, ad hoc ut quis cum veritate testetur, se quâ talem esse inferorem &

minorem, non requiri actualementem illorum honorum, per quæ simpliciter & absolute, omnibus consideratis aliquin alterum excedit, sed sufficere illam mentis præcisionem quam exposui. Probat hoc Lugo ex absurdo: quia si requireretur actualis carentia, sequeretur quod Christus non posset adorare Patrem Cœlestem, quia Christus cum sit Deus & Homo, est absolute æqualis Patri.

Hæc tamen ratio non evincit intentum, estque disparitas aperta. Humanitas Christi per vñionem hypostaticam & assumptionem à Verbo, verè facta est superior Angelis, & digna effecta, quæ ab Angelis adoretur, est enim elevata supra omnes puras creaturas: at verò per eandem assumptionem non est facta æqualis, multò minùs superior Patri Cœlesti, sed Humanitas semper manet inferior: & quando Humanitas adorat Patrem Cœlestem, Verbum dicitur adorare duntaxat per Communicationem Idiomatum. Itaque Persona Christi est quidem æqualis Patri Cœlesti, sed Humanitas non est æqualis, & ideo Humanitas semper potest adorare: at verò non solum Persona Christi sed etiam ipsa Humanitas per dona supernaturalia, præcipuè per vñionem cum Verbo, est facta superior Angelis: ergo jam ex hoc capite posset reddi ratio, cur Humanitas non posset adorare Angelos, si verum esset, quod inferior non posset adorari à Superiore, sive sit superior per propriam entitatem, sive per formam superadditam.

427. Melius probat assertionem idem Cardinalis, quia non videtur posse dabitari, quin Christus coluerit & submisit veneratus sit S. Josephum, & Sanctissimam Matrem suam, cum Scriptum sit: *Et erat subditus illis*. Deinde circa alios homines, præsertim circa Sacerdotes & Templi Ministros, circa Principes & Nobiles, non videtur dubitandum, quod Christus in hac vita exercuerit actus reverentiae, aliquin subisset notam vel gravem incivilitatis, vel arrogantiae, præsertim antequam se sufficienter manifestasset esse Deum: ergo ad talem reverentiam debebat sufficere mentis præcisio ab illis donis, quibus Humanitas Christi præ illis omnibus personis excellerebat: aliquin Christus egisset Personam simulatoris & deceptoris, & finxisset, imò falsò affirmasset illis signis, se carere divinitate.

428. Ratio vltior à posteriori reddi posset, quia nisi hæc mentis præcisio sufficeret, infinitæ honorationes & adorationes inter homines essent falsæ & deceptorie, imò illusoriæ, quæ tamen à nemine pro talibus habentur. præterea nemo posset sine periculo errandi alterum adorare: sæpe enim ille qui ab omnibus censetur rectè, & laudabiliter alterum adorare, est in veritate rei superior altero, spectatis omnibus donis & qualitatibus quibus exornatus est. Nec est opus rem quotidianam exemplificare. est ergo communis sensus, sufficere mentis præcisionem ab excessu dignitatis,

Quod si loquamur de aliquo qui ignorat sua dona quibus alium excedit, nemo negaverit talem adhuc rectè adorare eum, quem scit esse saltem in aliquo se superiorem: atqui talis adoratio non negat se habere dona quibus illum excedat. Ignorare enim non est negare, sed stat cum præcisione, aliquin qui ignoraret se esse prædestinatum, negaret se esse prædestinatum: ergo præcisio mentis sufficit ad honestandam huiusmodi adorationem.

429. Respondebis cum Arriaga, instantias allatas de Christo honorante Matrem & alios, non esse ad rem præsentem, quia ille cultus non erat adoratio, sed honoratio: honor autem potest exhiberi etiam inferiori, quia etiam Deus dicitur honorare sanctos. Sed contra. Quia Christus volebat utique per illa signa significare, quod alij homines tunc temporis per eadem signa significare volebant, & ad quæ significanda erant assumpta: atqui, ut supponimus, alij per illa signa volebant significare submissionem: ergo etiam Christus eam significare voluit. Ad illud quod addebatur, honorem etiam inferiori exhiberi, dicam in Tr. 2. de Iustitia, inferiorem à superiore quæ tali non posse honorari nisi casualiter, & hoc modo Deum honorare Sanctos, nimirum testificando, eos esse dignos, qui ab alijs formaliter, hoc est cum vera submissione honorentur, sic Rex Assuerus honorasse legitur Mardochæum, quando eum iussit circum duci, & omnibus honorandum proponi.

430. Obijcit Arriaga 1. Ex hac doctrina sequitur, Christi Humanitatem potuisse etiam adorare demonem, vtpote quoad naturam perfectiorem. 2. Ex speciali causa demones & damnatos non esse adorandos aut honorandos, non solum ab Humanitate Christi, sed nec ab alijs hominibus: imò nec superior demon ab inferiore demone honorandus est. Adoratio enim ut sit prudenter facta, illi soli exhibenda est, respectu cuius servire potest ad gloriam comparandam vel augendam, sicut & laus. Definuit enim Gloria à S. Ambrosio & S. Augustino: quod sit, clara cum laude notitia, hoc est, opinio grandis apud alios ingenerata ex laude aliorum. Jam verò Demones & Dammati indigni sunt omni gloria, omni laude, digni verò omni confusione, & sunt mancipati æternæ miseriæ, incapaces omnis felicitatis veræ, cuius pars est gloria: ergo respectu horum adoratio non est ordinabilis ad illum finem, ad quem est instituta.

431. Obijcit Arriaga 2. Ex doctrina Lugo sequitur, posse Carnificem à Rege adorari, si fortè emineat aliquibus bonis supra Regem. 2. Si nullum aliud præjudicium timendum esset, posset Rex laudabilissimè se etiam coram carnifice humiliare, eumque revereri. Sanè qui se potest laudabiliter alterius servum dicere, potest etiam illum venerari & honorare, & hoc sensu adorare, quia jam adest considerabilis aliqua inferioritas & superioritas. Certè Pontifex dicit se servum

servum fervorum nemine excepto; quidni id posset dicere Rex? Quodsi hoc non placet Arriagæ, det ipse specialem rationem, cur Rex non possit deponere pileum Carnifici, id tamen possit alicui ex suis aulicis etiam inferioris ordinis, & tunc erit Carnifex excipiendus sicut suprâ excepimus dzmones.

CONTROVERSIA IV.

Quomodo Adoratio Imaginum feratur in Imaginem & Exemplar.

Celebrem fecerunt hanc questionem Suarez & Vasquez quorum dissidium priusquam proponam referenda est sententia aliorum.

432. Durandus, Holkot, & quidam alij apud Suarez, dixerunt, Imagines propriè loquendo non adorari, sed exemplar præsentem imaginem: à qua sententia vix distat Cajetanus 3. p. q. 25. a. 3. & seqq. asserens, Imaginem esse tantum conditionem adorandi Exemplar (vult dicere, ut opinor, occasionem, sicut alicui gladius Judicis posset esse occasio laudandi iustitiam) & honorem non exhiberi conditioni rei adoratae, sed exemplari ipsi quod est ratio adorandi.

Hanc sententiam aliqui Theologi gravibus censuris afficiunt, imò aliqui etiam à fide alienam existimant; & licet Vasquez conetur eam ab omni censura vindicare (fortassis in favorem suæ sententiæ) si tamen verba spectentur, videtur mereri censuram: Concilia enim utuntur contrario loquendi modo. S. Basilii relatus in Concilio Nicæno 2. act. 1. *Honorificè*, inquit, *veneror venerandas imagines*. In eodem Concilio act. 6. Epiphanius Diaconus damnat illos, qui imaginum usum ad memoriam solam, non verò ad salutem seu venerationem admittunt. atqui non apparet, quid hæc sententia aliud imaginibus tribuat, quam vim excitandi memoriam exemplaris, & sic occasionandi cultum ejusdem.

Confirmatur. Nam si Patres approbantes cultum imaginum, aliud non voluissent, quam quod vult hæc sententia, facillimum fuisset instruere hæreticos illos, qui quidem admittunt cultum Sanctorum, vel cultum Dei, non tamen imaginis ejusdem. potuisset, inquam, paucis verbis illis dici, nos tantum ex occasione imaginum colere ipsum Deum, sicut auditâ voce *Deus*, excitamur ad memoriam Dei. Vnde etiam facile satisfactum fuisset argumento eorundem præcipuo contra cultum imaginum, quòd scilicet sint res mortuæ, inanimatæ. Neque enim est contra naturam rei inanimatæ excitare memoriam Dei. Ex quibus apparet, SS. Patres alium prætere cultum imaginibus asseruisse. Hæc ergo sententiâ rejectâ,

433. Sententia P. Vasquez d. 108. est, post Alphonsum à Castro, non posse adorari imaginem, quin eadem oratione adoretur in recto ipsum exemplar. Nam licet osculum fiat ima-

gini, & genuflexio ante imaginem, hi tamen locum sunt actus externi: at verò actus internus totus quantus (ut vult Vasquez) occupatur circa exemplar, nec villo modo attingit imaginem. Id sola actio externa, per quam ut factam imaginem affectus internus se submittit exemplari, non tamen imaginem, utpote quæ est incapax submittendi, & quia stultum est substantiam rationalem volu se submittere rei inanimatæ.

434. Dicendum est primò, & concedendum sententiæ Vasquezij, quòd quando colimus imaginem, non feramur in imaginem per actum internum eo modo quo ferimur in exemplar. Ratio est. Exemplar adoramus solè, & quidem propter excellentiam in illo repositam, imaginem verò non nisi respectivè, & propter excellentiam exemplaris, & quidem ut committamur ei, nec villo modo physice vniti aut coherentes vnâ personam cum imagine. Deinde vix ne notat Lugo, exemplar colimus tanquam cui debetur ille cultus, & cui solvimus debum, & in ordine ad quod ille cultus habet rationem iustitiæ potestativæ, imaginem verò non in colimus, sed ut purum terminum illius cultus, alteri debemus, scilicet exemplari, & ideo adoratio imaginis, prout fertur in ipsam, non appellatur à Concilio Adoratio in Spiritu, quia hæc adorationem non communicamus potestati & viviliter cum imagine, utpote rationis expectantis est adoratio & cultus quasi inanimatus & mortuus, quia per genuflexionem nolumus aliquem significare aut testari imagini, sed exemplari. Quapropter voluntas significandi tota ferretur in exemplar, non enim potest ferri nisi in id, cui volumus loqui tali signo: non volumus autem loqui nisi intelligenti: solum autem exemplar intelligit, non imago. Quodsi Vasquez hoc voluisset, vera esset illius sententia. Sed quantum ex verbis colligi potest, negavit etiam voluntatem submissionis villo modo recedere in imaginem, & de hoc est controversia. Inque

435. Dicendum 2. Affectus internus submissionis aliquo modo terminatur & receditur in ipsam imaginem, volendo imaginem recedere & illi se submittere, propter excellentiam exemplaris, cui talis celsio imagini exhibenda debetur. Ita ceteri DD. Probatur 1. Quia nisi hoc dicitur, non receditur re ipsa à sententiâ Durandi, quæ ab omnibus rejicitur. Nam licet Vasquez recedat à Durando in hoc, quòd Vasquez dicit, imaginem verè adorari, esto terminet solum cultum externum, & nullo modo internum, hoc tamen est solummodo differe in modo loquendi, non in re ipsa. Nam Durandus non negavit imaginem rectè figi osculam, caput illi apponi, sed solum negavit hæc sufficere, ut imago dicatur adorari. Imò, ut notat Arriaga, dum Vasquez affirmat hoc sufficere ad adoracionem, loquitur inconsequenter, suprâ enim docuerat, adoracionem externam sine internâ non sufficere ad adoracionem: quomodo ergo verum est adoracionem

imaginem, si interna adoratio non versatur circa imaginem?

436. Ratio à priori ex ipsa definitione adorationis sumitur, quam tradit S. Damascenus orat. 1. de Imaginib. & Anastasius relatus in VII. Synodo act. 4. & quam supra retuli, quod sit, *Nota submissiois & reverentia*: ergo illud quod adoratur, debet terminare submissione & reverentiam, est enim nota reverentia respectu illius quod dicitur adorari.

437. Confirmatur & declaratur duplici instantia. Si enim ad denominationem *Adorati* sufficeret, me coram imagine pileum deposuisse, sequeretur, quod si in imagine depictus esset Diabolus, aut Judas Iscariot &c. etiam ille diceretur adoratus. Secundò sequeretur, quod quando coram Eucharistia percuto peccus, adorarem peccus, ut notavit Lugo, vel qui oscularetur terram, adoraret terram, ut notavit Suarez. Verum quidquid sit de his instantiis, quæ meo iudicio eludi possent, dicendo, quod requireretur ut interna adoratio tenderet in diabolum tanquam exemplar: quidquid sit, inquam, de his.

438. Probatur Assertio 2. ex mente Conciliorum & Patrum, approbantium cultum imaginum, quæ planè alia non fuit, quàm quod non solum externa Cæremonia, sed etiam internus animus submissiois feratur in ipsam imaginem. Concilia enim & PP. dicunt simpliciter & absolute, imagines adorari, & hoc contra Iconoclastas definiunt & inculcant, atqui Iconoclastæ illud maxime in cultu imaginum detestabantur, quod internus affectus externâ cæremoniâ manifestatus tenderet in imaginem: ergo ex mente Patrum talis tendentia est admittenda.

Confirmat hoc bene Arriaga. In Concilio Nicæno 2. Act. 4. dicit Leonius: [Imaginem Christi adorans non lignorum aut colorum materiam adorat, sed inanimatum characterem Christi.] Vnde colligitur adorari rationem imaginis, & non lignum aut colorem secundum se.

439. Probatur 3. à paritate amoris. Si amem Petrum præcise amore Dei & propter Deum, tunc debeo Petro velle aliquod bonum, quod verè sit bonum Petri, & non præcise bonum Dei: si enim magis placeret Deo occisio Petri, ego occidendo diligerem quidem Deum, sed non diceret diligere Petrum, si occisio non esset bona Petro, etiam si exerceretur circa Petrum: ergo pari modo ut dicar adorare imaginem propter excellentiam exemplaris, non est satis cultum externum exerceri coram imagine, sed debet etiam internus affectus submissione imaginis præstare.

440. Probatur 4. Argumento à contrario. Etiam si coram Cruce fiat Sacrificium, non potest tamen vlllo modo dici, sacrificari Cruci: ergo neque ad hoc ut imago dicatur simpliciter & proprie adorari, sufficit externam adorationem coram illa fieri. Ergo à primo ad ultimum non potest defendi, quod Imago simpliciter colatur,

nisi dicatur, affectum internum tendere in imaginem.

441. Rationem à priori reddit Lugo n. 39. & ostendit, repugnare, quod externus cultus exhibeatur imagini quæ tali, quin etiam internus affectus submissione feratur in imaginem: hoc ipso enim quod velit flectere coram imagine, & illi reverentiam facere, jam adest affectus quo me volo collocare infra imaginem, illi cedere locum meliorem: qui est ille ipse affectus, quem adoratio requirit.

442. Obijcies 1. Adoratio est solutio debiti: atqui imagini non dicimur solvere debitum, sed exemplari. ergo ad adorationem sufficit nos habere affectum submissione respectu exemplaris, etiam si non habeamus respectu imaginis. 2. Negando consequentiam, quæ non est legitima. claritatis tamen gratiâ distinguitur major: adoratio est solutio debiti, ita ut debitum debeatur omni illi, cui nos submittimus, nego, ita ut debeatur illi cui nos submittimus propter se, & alijs propter connexionem cum illo, concedo Majorem: & concessâ minore, negatur consequentia: sicut Vasquez debet negare hanc; Adoratio est solutio debiti: sed debitum tantum solvitur exemplari: ergo tantum adoratur exemplar: vel sic; Sed debitum tantum solvitur illi cui nos submittimus (ut vult Vasquez) ergo tantum adoratur ille cui nos submittimus interius: quæ consequentia est contra Vasquez. Sicut ergo Vasquez debet distinguere, dicendo, quod adoratio sit quidem solutio debiti, sed non debiti omni illi quod adoratur, ita nos dicimus, quod interna submissio animi sit solutio debiti, sed non omni illi cui fit submissio. Verbo. Sicut externa adoratio fit & imagini & exemplari, sed tantum debetur exemplari, ita nos dicimus, quod interna submissio fiat imagini & exemplari, sed tantum debetur exemplari. Itaque ad hoc ut imago dicatur rectè adorari, & hanc adorationem deberi exemplari, debet non tantum genuflexio fieri imagini, sed etiam accedere internus animus se submittendi imagini propter exemplar: quia & genuflexio, & talis animus debetur exemplari. Declaratur à simili. Sicut ad rationem amoris vnus propter alium, non est satis, me velle bonum fini *CVI*, sed debeo velle bonum etiam illi quem amo propter alterum: v.g. ut dicar amare canem propter dominum, debeo cani facere aliquod bonum, tamen hoc faciendo non solvam debitum cani, sed domino: sic ad hoc ut imago dicatur adorari, non est satis, affectum submissione ferri ad exemplar, sed debet ferri in imaginem, licet sic me submitendo non solvam debitum imagini, sed exemplari.

443. Obijcitur 2. Textus quidam VII. Synodi Act. 4. vbi dicitur, quod sicut Jacobus osculans vestes Iosephi, non ipsam vestem dilexit aut honoraverit, sed per eam arbitratu est se Iosephum osculari, sic nos osculando imagines

Y y

animo

animo videmur ipsum Sanctum osculari. Ergo Patres voluerunt, internum affectum tantum terminari ad exemplar. *g.* Intentionem illorum Patrum solum fuisse, declarare, nos imagines non adorare adoratione absolutâ, sed solum exemplar, alioquin exemplum nimium probaret, nempe quod sicut Jacob nullo modo amavit vestem, ita nos nullo modo adoremus imaginem.

444. Obijciunt 3. Tridentinum sess. 25. ubi videtur definiri, quod affectus internus feratur in solum exemplar, dum dicitur, quod honor illis delatus feratur ad prototypa, ita ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos. *g.* Imò si Tridentinum attentè legatur, potius nobis favet. dicit enim, honorem exhiberi imaginibus, & illum honorem transire in exemplar, & honorari exemplar, dum imagines honorantur: atqui osculum utique non transit ab imagine ad exemplar: ergo affectus internus transit: atqui non potest transire ab uno ad alterum, nisi fuerit

ibi unde transit: ergo affectus internus transit ad imaginem, à qua deinde transit ad exemplar. Cum hoc autem bene fiat, in imagine & per imaginem honorari Sanctum, quia qui honorat me honorat, & quia ad me per me honorat, & sic Christus dixit: quod vultis nimis meis fecistis, mihi facistis.

445. Obijciunt 4. Res inanimata non est capax submissionis & reverentiae, sicut nec capax injuria: ergo non potest adorari. Probatur consequentia. Adoratio est quidam fictitia potestativa, quae debet esse ad aliquid: ergo autem non est altera, quia non est potestativa. Imagines non esse capaces adorationis, sicut luteae, seu propter excellentiam propriam, sicut ne respectiva, & propter excellentiam extrinsecam, & huic solvitur seu exhibetur solutio. & hoc est alterum, ut jam supra sufficienter declaratum est.

CAPUT VLTIMUM DE COMMUNICATIONE IDIOMATUM

Hujus saepius mentio facta est in hoc Tractatu. Ejus explicationem in ultimum locum rejecimus, estque questio de modo loquendi cum debita cautela, quae in formandis propositionibus circa Incarnationis Mysterium adhibenda est.

446. Idioma Theologis hic idem est, quod Praedicatum. Communicatio verò Idiomatum aliud non est, quam quod praedicata quae Christo conveniunt formaliter ratione unius Naturae, dicantur de eo ut expresso per concretum alterius Naturae: v. g. quae conveniunt illi ratione Naturae Humanae, ut, *esse passum*, praedicantur de eo ut significato nomine Dei, ita ut etiam verum sit, Deum esse passum, sicut verum est, Hominem esse passum: & sic e contra verum etiam sit, hunc hominem esse Creatorem & Dominum &c. quae Christo conveniunt ratione Deitatis.

447. Porro, omnis hac vicissitudinaria communicatio fundatur in veritate hujus propositionis: *Deus est homo: Homo est Deus*, de cujus proprietate licet minus rectè senserit Durandus, ab omnibus tamen Catholicis, imò & nostri temporis heterodoxis admittitur, cum omnibus SS. PP. & est definita in Concilio Ephesino adversus Nestorium, negantem B. Virginem esse Deiparam.

Ratio communiter reddi solet à RR. quia ubi rectum concreti est idem, unum dicitur de

alio: sic album dicitur dulce. atqui Rectum humanis est, Subsistentia: & rectum Dei est etiam Subsistentia: ergo rectè dicitur, *Deus est homo*.

448. Verum, hoc principium valde controvertitur à Philosophis, & multi cum Vancie negant, concretum *DEVS*, dicere in recto Subsistentiam, sed potius Naturam, & multo minus concretum *Homo*, in Recto dicere Subsistentiam alioquin esset verum dicere: *Homo est Deus*, vel in sententia Scoti: *Homo est negatio communicationis* &c.

449. Hinc motus Card. Pallavicini, negat Subsistentiam importari solum in recto nomen, *Homo*; & vult importari esse nomen quod continet Humanitatem. [Porro autem, hoc esse totale in nobis includit etiam ipsam Humanitatem, & per eam constituitur & perficitur. At illud esse totale quod est in Christo, potest capi dupliciter. Primum, prout est purum esse & vinum, contradiunctum ab Humanitate, sicut ut tale habet totam perfectionem illius compositae constantis ex Verbo & Humanitate: & secundum hanc acceptionem vera est haec propositio. *Homo est Deus: homo est increatus*. Nam illud tale totale habet verè omnia ista praedicata. Secundo, hoc nomen, *Homo*, potest accipi in Christo ut includens non solum Verbum, sed etiam Humanitatem intrinsecè, & secundum hoc esse